A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2015. március 26.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — Kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás — 90/232/EGK irányelv — 2. cikk — A biztosítási díjnak a gépjárműhasználat helye alapján történő differenciálása”

A C-556/13. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia) a Bírósághoz 2013. október 28-án érkezett, 2013. október 17-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **„Litaksa” UAB**

és

a **„BTA Insurance Company” SE**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen tanácselnök, K. Jürimäe (előadó), J. Malenovský, M. Safjan és A. Prechal bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,

hivatalvezető: M. Aleksejev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a „Litaksa” UAB képviseletében D. Gintautas advokatas,

– a litván kormány képviseletében D. Kriaučiūnas és A. Svinkūnaitė, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A. Steiblytė és K.-P. Wojcik, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: litván.

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2005. május 11-i 2005/14/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 149., 14. o.) módosított, a gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1990. május 14-i 90/232/EGK harmadik tanácsi irányelv (HL L 129., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 249. o.; a továbbiakban: harmadik irányelv) 2. cikkének, valamint a személyek és áruk szabad mozgására és a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó alapelvek értelmezésére irányul.

2 Ezt a kérelmet a „Litaksa” UAB fuvarozóvállalat (a továbbiakban: Litaksa) és a „BTA Insurance Company” SE biztosítótársaság (a továbbiakban: BTA) között gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség kötelező biztosítása (a továbbiakban: kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás) alapján közlekedési baleset károsultjainak fizetett kártérítés visszatérítése tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 263., 11. o.) öt olyan irányelvet foglalt egységes szerkezetbe, amelyet a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó tagállami jogszabályok közelítése céljából fogadtak el.

4 Mivel azonban az alapügy tényállása a 2009/103 irányelv hatálybalépése előtt valósult meg, a releváns jogszabályi hátteret ez az öt irányelv alkotja, különösen a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra és a biztosítási kötelezettség ellenőrzésére vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1972. április 24-i 72/166/EGK tanácsi irányelv (HL L 103., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 10. o.) (a továbbiakban: első irányelv) és a harmadik irányelv.

Az első irányelv

5 Az utasok tagállamok közti közlekedésének megkönnyítése érdekében az első irányelv olyan rendszert vezetett be, amely egyrészt a biztosítási zöldkártya Európai Unión belüli határok átlépésekor való ellenőrzésének megszüntetésén alapszik, másrészt pedig a tagállamok arra irányuló kötelezettségén, hogy megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a gépjárművek rendelkezzenek gépjármű-felelősségbiztosítással.

6 Az irányelv 3. cikke e célból a következőképpen rendelkezik:

„(1) […] minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy a saját területén nyilvántartásba vett [helyesen: rendszerint a saját területén üzemben tartott] gépjárművek rendelkeznek [helyesen: rendelkezzenek] gépjármű-felelősségbiztosítással. A fedezett felelősség mértékét és a fedezet feltételeit ezen intézkedések alapján kell meghatározni.

(2) Minden tagállam időben megteszi a szükséges intézkedéseket [helyesen: Minden tagállam megteszi az arra irányuló megfelelő intézkedéseket], hogy a biztosítási szerződés egyaránt fedezze:

– a más tagállamok hatályos szabályozása szerint bármely kárt, amely e tagállamok területén keletkezik;

[...]”

A harmadik irányelv

7 A harmadik irányelv hatodik, hetedik, tizenkettedik és tizenharmadik preambulumbekezdése a következőképpen fogalmaz:

„mivel fel kell számolni minden bizonytalanságot [az első] irányelv 3. cikkének (2) bekezdése első francia bekezdése alkalmazásával kapcsolatban; mivel a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításoknak [az Unió] egész területére ki kell terjedniük;

mivel továbbá a biztosított fél érdekében minden biztosítási kötvénynek garantálnia kell egyszeri díj fejében minden egyes tagállamban az ottani jogszabályok szerinti biztosítási fedezetet, illetve annak a tagállamnak a jogszabályai szerinti biztosítási fedezetet, ahol a gépjármű általában található, amennyiben ez utóbbi fedezet a magasabb,

[…]

mivel [az első irányelvet és a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1983. december 30-i 84/5/EGK második tanácsi irányelvet (HL 1984. L 8., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 3. o.)] e megfontolásokra tekintettel, egységes módon ki kell egészíteni;

mivel az ilyen jellegű kiegészítés, amely nagyobb mértékű védelmet biztosít a biztosítottaknak és a balesetek károsultjainak, még nagyobb mértékben elősegíti [az Unió] belső határainak átlépését és ennélfogva a belső piac megvalósulását és működését; mivel ennek következtében a fogyasztóvédelem magas szintjét kell alapul venni.”

8 A harmadik irányelv 2. cikke a következőket tartalmazza:

„A tagállamok minden szükséges lépést megtesznek annak biztosítására, hogy a [kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási] szerződések:

– fedezetet nyújtsanak egyszeri biztosítási díj alapján, a szerződés egész tartama alatt [az Unió] teljes területére, beleértve bármely olyan időszakot, amikor a gépjármű a szerződés tartama alatt más tagállamok területén található; és

– ugyanazon egyszeri biztosítási díj alapján minden egyes tagállamban biztosítsák a tagállamok jogszabályai által megkövetelt fedezetet, illetve annak a tagállamnak a jogszabálya által megkövetelt fedezetet, ahol a gépjármű szokásos üzembentartási helye található, amennyiben ez a fedezet a magasabb.”

A litván jog

9 A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2001. június 14-i litván törvénynek (Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas; Žin., 2004., 100–3718. sz.) „A biztosítási szerződés területi hatálya” című 10. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az egyszeri (teljes) biztosítási díj megfizetését követően az olyan gépjármű biztosítási szerződésének, amelynek szokásos üzembentartási helye a Litván Köztársaság területén található, illetve a határbiztosítási szerződésnek a szerződés teljes tartama alatt, beleértve bármely olyan időszakot, amikor a gépjármű a szerződés tartama alatt az Európai Unió más tagállamai területén található, garantálnia kell minden egyes tagállamban a gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó ottani jogszabályok szerinti biztosítási fedezetet, illetve a jelen törvény szerinti biztosítási fedezetet,

amennyiben ez utóbbi fedezet a magasabb. A Litván Köztársaság területén található szokásos üzembentartási hellyel rendelkező gépjármű biztosítási szerződésének, amely alapján a zöldkártyát kiállították, a zöldkártyán feltüntetett külföldi államokban is biztosítási fedezetet kell nyújtania.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

10 2008. november 24-én a Litaksa és a BTA a 2008. november 25. és 2009. november 24. közötti időszakra vonatkozóan két kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló szerződést kötött a Litaksa tulajdonában álló két gépjárműre. Az érintett szerződésekben kikötötték, hogy a gépjárműveket nem használják a Litván Köztársaság területén kívül történő személy- vagy áruszállításra. A biztosítási szerződések továbbá azt a kötelezettséget írták elő a Litaksa számára, hogy abban az esetben, ha a biztosított gépjárműveket 28 napot meghaladóan másik tagállamban kívánja használni, illetve másik tagállamba kíván személy- vagy áruszállítást végezni, előzetesen tájékoztatnia kell erről a BTA-t, és kiegészítő biztosítási díjat kell fizetnie.

11 2009–ben a Litaksa tulajdonában álló két gépjármű az Egyesült Királyságban és Németországban közúti baleset részesévé vált, pedig a Litaksa előzetesen nem tájékoztatta a BTA-t arról, hogy a gépjárműveket ezekben a tagállamokban kívánja használni.

12 A BTA kártérítést fizetett a balesetek károsultjainak, majd – mivel úgy vélte, hogy a Litaksa nem tartotta be az alapeljárásban tárgyalt szerződésekben foglalt kikötéseket, amelyek alapján tájékoztatnia kellett volna őt arról, hogy a gépjárműveit másik tagállamban kívánja használni – a Kauno miesto apylinkės teismashoz (kaunasi kerületi bíróság) fordult, és kérte, hogy kötelezze a Litaksát a károsultaknak kifizetett kártérítés felének megtérítésére.

13 2012. július 30-i ítéletével a Kauno miesto apylinkės teismas helyt adott a BTA kérelmének. A Litaksa az ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a Kaunas apygardos teismashoz (kaunasi regionális bíróság), amely 2012. december 27-i végzésével egyrészt részben hatályon kívül helyezte a Kauno miesto apylinkės teismas ítéletét, azzal az indokolással, hogy a BTA Litaksával szemben fennálló követeléseinek egy része elévült, másrészt helybenhagyta az ítéletet abban a részében, amelyben az a Litaksát kötelezte a fennmaradó követelések BTA részére történő megfizetésére, miután a Kauno miesto apylinkės teismashoz hasonlóan rámutatott arra, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződésben foglalt kikötések megsértése indokolhatja azt, hogy a biztosító követelje a biztosítottól az általa kifizetett kártérítési összeg részleges megtérítését. A Litaksa ezért felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Lietuvos Aukščiausiasis Teismashoz (litván legfelsőbb bíróság).

14 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a Litaksa által benyújtott fellebbezés vizsgálatához előbb azt a kérdést kell eldönteni, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást kötő felek megállapodhatnak-e abban, hogy eltérő biztosítási díjat alkalmaznak attól függően, hogy a biztosított gépjármű kizárólag azon tagállam területén fog közlekedni, amelyben szokásos üzembentartási helye található, vagy pedig az Unió egész területén.

15 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben rámutat arra, hogy a harmadik irányelv 2. cikke szerint a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződések egyszeri biztosítási díj alapján az Unió egész területére fedezetet nyújtanak. A kérdést előterjesztő bíróság ezért azt a kérdést teszi fel, hogy ellentétes-e a 2. cikkel a biztosítási díjnak a gépjárműhasználat helye alapján történő differenciálása. Ugyanis, bár a területi alapon történő differenciálás nincsen kihatással a közúti baleset károsultjainak kártérítésére, mivel az utóbbiak attól függetlenül részesülnek kártérítésben, hogy melyik tagállam területén következik be a baleset, a differenciálás sértheti a biztosított érdekét, amely pedig a harmadik irányelv 2. cikkében foglalt egyik célkitűzés. Ha ugyanis a biztosító a szerződésben foglalt tagállamon kívüli másik tagállam területén bekövetkezett baleset esetén a követelheti a biztosítottól a károsultaknak kifizetett kártérítés egy részének megtérítését, akkor fennáll annak kockázata, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés nem fedi le az említett cikk értelmében az Unió egész

területét. Végül a kérdést előterjesztő bíróság szerint el kell dönteni, hogy a biztosítási díjnak a gépjárműhasználat helye alapján történő differenciálása sérti-e az áruk és a személyek szabad mozgására vonatkozó, az első és a harmadik irányelvben foglalt célkitűzést, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmának alapelvét.

16 E körülmények között a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a harmadik irányelv 2. cikkét, hogy a biztosítási szerződés felei akkor sem állapodhatnak meg arról, hogy a biztosított tekintetében területi alapon korlátozzák a biztosítási fedezetet (eltérő biztosítási díjat alkalmaznak attól függően, hol használják a gépjárművet – az Európai Unió teljes területén vagy csak Litvániában), ha a károsultak számára biztosított fedezetre egyáltalán nem alkalmaznak korlátozást, azaz a felek nem jogosultak a gépjármű Litvánia területén kívül, az Unió valamely másik tagállamában történő használatát olyan, biztosítási kockázatot növelő tényezőként meghatározni, amelynek esetében kiegészítő biztosítási díjat kell fizetni?

2) Úgy kell-e értelmezni a személyek és a gépjárművek Unióban történő szabad mozgásának elvét és az egyenlőség (a hátrányos különböztetés tilalma) alapelvét, hogy azzal ellentétes a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés feleinek fentebb ismertetett olyan megállapodása, amelynek értelmében a biztosítási kockázat ahhoz a területhez kapcsolódik, ahol a gépjárművet használják?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Az első kérdésről

17 A kérdést előterjesztő bíróság első kérdése lényegében arra irányul, hogy a harmadik irányelv 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az „egyszeri biztosítási díj” e rendelkezés szerinti fogalmának megfelel az olyan díj, amelynek mértéke aszerint változik, hogy a biztosított gépjármű kizárólag annak a tagállamnak a területén fog-e közlekedni, ahol a szokásos üzembentartási helye van, vagy pedig az Unió egész területén.

18 A harmadik irányelv 2. cikke értelmében a tagállamok kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy minden kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás a szerződés teljes tartama alatt az Unió egész területére fedezetet nyújtson, beleértve bármely olyan időszakot, amikor a gépjármű a szerződés tartama alatt más tagállamok területén található. E cikk szerint továbbá a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződések ezen egyszeri díj alapján mindegyik tagállamban biztosítsák a saját jogszabályaik alapján megkövetelt fedezetet, illetve annak a tagállamnak a jogszabályai alapján megkövetelt fedezetet, ahol a gépjármű szokásos üzembentartási helye van, amennyiben ez a fedezet a magasabb.

19 A harmadik irányelv 2. cikke szerint az egyszeri díjfizetés ellenében minden kötelező gépjármű-felelősségbiztosításnak az Unió egész területére érvényes biztosítási fedezetet kell nyújtania.

20 A tagállamokra ekképpen kirótt kötelezettséget egyébként a 2. cikkben említett azon követelmény is megerősíti, amely szerint a biztosítási fedezetnek a szerződés teljes tartama alatt érvényesnek kell lennie, beleértve azt az időszakot is, amikor a gépjármű a szokásos üzembentartási helyéhez képest másik tagállamban található.

21 A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal azt kérdezi, hogy megfelel-e az uniós jogban és különösen a harmadik irányelv 2. cikkében foglalt követelményeknek az olyan kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás, amellyel – mint az alapeljárásban szereplő esetében is – a biztosító a biztosított által fizetendő kezdő díj ellenében kötelezettséget vállal arra, hogy a biztosított gépjármű közreműködésével történt balesetek károsultjainak kártérítést fizessen függetlenül attól, hogy melyik tagállam területén következik be a baleset, viszont követelheti a biztosítottól a kifizetett kártérítés felének megtérítését abban az esetben, ha a baleset a gépjármű a szokásos üzembentartási helyéhez képest másik tagállamban következik be.

22 El kell tehát dönteni, hogy a harmadik irányelv 2. cikkében foglalt, az egyszeri díjra és a biztosítási fedezet területi kiterjedésére vonatkozó rendelkezések kizárólag a biztosító és a károsult közötti jogviszonyra irányulnak-e, vagy pedig a biztosító és a biztosított közötti jogviszonyra is.

23 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jogi rendelkezések értelmezésénél nemcsak a rendelkezés megfogalmazását, hanem a szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek a részét képezi (Csonka és társai ítélet, C-409/11, EU:C:2013:512, 23. pont; Vnuk-ítélet, C-162/13, EU:C:2014:2146, 42. pont).

24 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a harmadik irányelv az első irányelv által bevezetett, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó tagállami jogszabályok közelítésére irányuló rendszerbe illeszkedik.

25 Az uniós jogalkotó ezzel a rendszerrel minden tagállam részére előírja az arról való gondoskodás kötelezettségét, hogy – bizonyos, pontosan meghatározott kivételek mellett – a tagállam területén szokásos üzembentartási hellyel rendelkező gépjárművek tulajdonosai vagy üzembentartói szerződést kössenek valamely biztosítótársasággal az említett gépjárműhöz kapcsolódó polgári jogi felelősségnek legalább az uniós jog által meghatározott keretei között történő biztosítására (Csonka és társai ítélet, C-409/11, EU:C:2013:512, 28. pont).

26 Ezzel összefüggésben a harmadik irányelv – miként ez a tizenkettedik és tizenharmadik preambulumbekezdéséből is kitűnik – többek között az első irányelv egységes módon történő kiegészítésére jött létre, és nemcsak a gépjárműhasználattal okozott balesetek károsultjaira vonatkozó védelem megerősítésére irányul, hanem a biztosítottak védelmének megerősítésére is, valamint arra, hogy még jobban megkönnyítse az Unió belső határainak átlépését, és így – a fogyasztóvédelem magas szintjének alapulvételével – a belső piac megvalósulását és működését.

27 A harmadik irányelv hetedik preambulumbekezdése szerint elsősorban a biztosított érdekét szolgálja, hogy a tagállamok kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy minden felelősségbiztosítás egyszeri díj ellenében minden egyes tagállamban garantálja az ottani jogszabályok szerinti biztosítási fedezetet, illetve annak a tagállamnak a jogszabályai szerinti biztosítási fedezetet, amelyben a gépjármű szokásos üzembentartási helye található, amennyiben ez utóbbi fedezet a magasabb.

28 Emlékeztetni kell ezenkívül arra, hogy a biztosítási ügyletre az általánosan elfogadott fogalom szerint az jellemző, hogy a biztosító előre fizetendő díj ellenében vállalja, hogy a biztosítási esemény bekövetkezése esetén a szerződéskötéskor rögzített szolgáltatást nyújtja a biztosított részére (CPP-ítélet, C-349/96, EU:C:1999:93, 17. pont; Skandia-ítélet, C-240/99, EU:C:2001:140, 37. pont).

29 Erre a szövegkörnyezetre és ezekre a célkitűzésekre tekintettel azt kell megállapítani, hogy a harmadik irányelv 2. cikkében foglalt, az egyszeri díjra és a biztosítási fedezet területi kiterjedésére vonatkozó rendelkezések nemcsak a biztosító és a károsult közötti jogviszonyra irányulnak, hanem a biztosító és a biztosított közötti jogviszonyra is. Ezek a rendelkezések többek között azt tartalmazzák, hogy a biztosító a biztosított által fizetendő egyszeri díj ellenében főszabály szerint arra vállal kötelezettséget,

hogy magára vállalja a biztosított gépjármű közreműködésével történt balesetek károsultjainak történő kártérítés kockázatát, függetlenül attól, hogy melyik uniós tagállam területén használják a gépjárművet és melyik uniós tagállamban következik be a baleset.

30 Következésképpen nem felel meg az „egyszeri biztosítási díj” harmadik irányelv 2. cikkében szereplő fogalmának az olyan díj, amelynek mértéke aszerint változik, hogy a biztosított gépjármű kizárólag annak a tagállamnak a területén fog-e közlekedni, ahol a szokásos üzembentartási helye van, vagy pedig az Unió egész területén. Ez a váltakozás ugyanis a 2. cikkben foglaltakkal ellentétes módon kiegészítő biztosítási díj fizetésétől teszi függővé a biztosító arra irányuló kötelezettségvállalását, hogy viselje a gépjárműnek a szokásos üzembentartási hely szerinti tagállamon kívüli használatából eredő kockázatot.

31 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a harmadik irányelv 2. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az „egyszeri biztosítási díj” e rendelkezés szerinti fogalmának nem felel meg az olyan díj, amelynek mértéke aszerint változik, hogy a biztosított gépjármű kizárólag annak a tagállamnak a területén fog-e közlekedni, ahol a szokásos üzembentartási helye van, vagy pedig az Unió egész területén.

A második kérdésről

32 Az első kérdésre adott válaszra tekintettel a második kérdést nem kell megválaszolni.

A költségekről

33 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A 2005. május 11-i 2005/14/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1990. május 14-i 90/232/EGK harmadik tanácsi irányelv 2. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az „egyszeri biztosítási díj” e rendelkezés szerinti fogalmának nem felel meg az olyan díj, amelynek mértéke aszerint változik, hogy a biztosított gépjármű kizárólag annak a tagállamnak a területén fog-e közlekedni, ahol a szokásos üzembentartási helye van, vagy pedig az Unió egész területén.

Aláírások